

Verbs in Persian and Its Typology

Vali Rezaei¹

Nadia Hajian²

Elham Kazemi³

Associate Professor University of Isfahan, Isfahan, Iran

Ph.D. Candidate, University of Isfahan, Isfahan, Iran

Ph.D. Candidate, University of Isfahan, Isfahan, Iran

Abstract

Role and reference Grammar classifies verbs as states, activities, accomplishments and achievements based on states of affairs. Activities are categorized into some subclasses like consumption, creation, performance, etc. The current research aims to investigate the compatibility of the activity verbs classification presented by Van Valin (2005) with the activity verbs in the Persian language. To achieve this goal, the theoretical framework of Van Valin (2005) was used for data analysis, which means that 98 activity verbs were extracted from daily conversations, websites, and Persian books and placed in the category of verbs presented by Van Valin. The results of the research show that the classification of action verbs in the Persian language is not completely per the classification of Van Valin, as a new category of verbs called sensory verbs was added to the existing classification, and in verb valency of classes of motion, Static motion, performance and use of changes were made.

Key words: Role and Reference Grammar, activity verbs, states of affairs, logical structures, aspect

1. Introduction

The current research aims to investigate the conformity of classification between the activity verbs in the Persian language and the activity verbs presented by Van Valin (2005). Activity verbs are those which have dynamic state and are indefinite. Van Valin (2005) has divided activity verbs, in terms

1. vali.rezai@fhn.ui.ac.ir (Corresponding Author)

2. nadiyahajian77@gmail.com

3. elhamkazemi74@gmail.com

How to cite: Rezaei, V., Hajian, N., & Kazemi, E. (2024). Verbs in Persian and Its Typology. *Language and Linguistics*, 19(38), 21- 40. doi: 10.30465/LSI.2024.48522.1748

of argument structure and logical structure, into *one-argument activity verbs* and *one- or two-arguments activity verbs*. A one-argument activity verb includes unspecified action, motion, static motion, light emission, and sound emission; and one- or two-arguments activity verbs include performance, consumption, creation, directed perception, and use. The results showed that the classification of activity verbs in Persian does not completely follow the classification of Van Valin, as a new category of verbs called *sensory verbs* was added to the existing classification. In addition, changes were made in verb valency of classes of motion, static motion, performance, and use.

2. Literature Review

2.1 Research Reports in English and Other Languages

As mentioned by Van Valin and Lapolla (1997) and Van Valin (2005), the first attempt to classify *states of affairs* was made by Aristotle. He places the states of affairs in four categories, including *situation, event, process, and action* (Van Valin & Lapolla, 1997, p. 83). The role and reference grammar, proposed by linguists such as Van Valin and Folly, uses Aktionsart to classify verbs. In this classification, four types of verbs state, achievement, accomplishment, and activity verbs are distinguished from each other (Van Valin, 2005; Van Valin & Lapolla, 1997). They have provided tests for Aktionsart classes in the English language and the logical construction of each one by mentioning examples. Also, Van Valin (2005) has classified state and action verbs in terms of their argument structure logical structure, and thematic relations. Like many other studies, in the present study, the classification of activity verbs followed Van Valin's (2005) categories. Comparing the classification of activity verbs in Romanian and English, Poescu (2005) argues that activity verbs, as a grammatical category, are recognizable at the level of vocabulary and are usually expressed as a group of verbs that indicate the stages of development of a situation; such as being inceptive, final, continuative, inchoative, and aspectual.

2.2. Research in Persian

Rezaei and Makaremi (2021) investigated prospective aspect and Aktionsart in Persian. According to their research results; perfective, imperfective, and perfect aspects could represent prospective aspect of Aktionsart in Persian regarding some contextual characteristics. Moreover, Makarmi et al. (2021) point out that activity verbs enjoy a more continuous aspect than other verbs.

3. Method

In this paper, the theoretical framework of Van Valin (2005) was used for data analysis. First, 98 Persian activity verbs were collected from daily conversations, websites, and Persian books. Then, the meaning of each verb

was extracted from "Sokhan", "Moin", and "Dehkhoda" dictionaries and based on authors' intuition, more common and widely used meaning were specified. Based on this method, after compiling the logical structure of each verb in Persian, each of them was placed in its class of activity verbs.

4. Conclusion

The research results show that the classification of activity verbs in Persian does not comply with the classification introduced by Van Valin (2005) and it should be used for Persian language verbs with some changes in classifications. For example; according to Van Valin's classification *motion verbs* are in the category of one-argument verbs, but in the Persian language, two-argument motion verbs such as "gozaštan" (pass) and "bâzgaštan" (return) were also found. In addition, *motion verbs* and *static motion verbs* were in the category of one-argument verbs according to Van Valin's classification, but verbs such as "tekan dâdan" (shake) and "bargardândan" (turn) indicate the presence of two-arguments verbs in this category. Therefore, *motion verbs* and *static motion verbs* were transferred to the category of verbs with one or two arguments. In addition, Van Valin considered performance verbs as one or two arguments verbs, which verbs such as "gereftan" (take) in the meaning of "receive" is the evidence for having three arguments in this class of verbs in Persian. In Van Valin's classification, *use verbs* were also in the category of one-argument verbs, but in Persian the verb "dâdan" (give) is placed in the category of three-arguments verbs. Therefore, *performance verbs* and *use verbs* were transferred to the third arguments verbs, i.e. verbs with one, two or three arguments. Besides, some verbs with multi-meanings were observed in Persian which are activity verbs in one meaning and are placed in one of the categories mentioned in this research; and are non-activity verbs in another meaning. For example, "hamle kardan" (attack) in the meaning of "harm" shows a *performance activity* and in the meaning of "protest", is considered as a *static activity*. Additionally, there is a group of multi-meaning verbs which are activity verbs in all their meanings, such as "hal kardan" which shows performance in both meanings of "open" and "mix"; Furthermore, there is another group of multi-meaning verbs which are activity verbs in different meanings, but each of their meanings is placed in different categories of activity verbs. For example, the verb "zadan" in the meanings of "harm", "steal", "coin", and "attach" is a performance verb, but in the meaning of "beat", it is a static motion verb. It should be mentioned that there are a number of multi-meanings verbs which besides having an activity meaning and a non-activity meaning, are classified in different categories; the verb "xordan" which is a *consumption verb* in the meanings of "eat" and "drink", is a *performance verb* in the meanings of "crash" and "strike", and

further, it is a *state verb* in the meaning of "appropriate". Hence, it is necessary to pay attention to different meanings of a verb in Persian. It should be noted that based on the Persian language data, there was a need to add *sensory verbs* such as "xâb didan" (dream) and "xandidan" (laugh) to Van Valin's classification.

Keywords: Activity Verbs, Functional Grammar, Role and Reference Grammar

افعال کنشی و انواع آن در زبان فارسی

والی رضایی^۱

نادیا حاجیان

الهام کاظمی

دانشیار زبان‌شناسی دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

دانشجوی دکتری زبان‌شناسی دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

دانشجوی دکتری زبان‌شناسی دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

چکیده

دستور نقش و ارجاع افعال زبان را منطبق با وضعیت‌های امر به چهار دسته شامل ایستا، کنشی، پایا و لحظه‌ای تقسیم می‌کند. طبقه افعال کنشی خود به زیر طبقه‌های مانند مصرفی، اجرایی، تولیدی و غیره در این دستور تقسیم می‌شوند. هدف از پژوهش حاضر، بررسی مطابقت طبقه‌بندی افعال کنشی ارائه شده توسط ون‌ولین (۲۰۰۵) با افعال کنشی در زبان فارسی است. جهت نیل به این هدف، چارچوب نظری ون‌ولین (۲۰۰۵) برای تحلیل داده‌ها مورد استفاده قرار گرفت به این معنی که ۹۸ فعل کنشی از مکالمات روزمره، تارنماهای اینترنتی و کتب زبان فارسی استخراج گردید و در دسته‌بندی افعال ارائه شده توسط ون‌ولین قرار گرفت. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که طبقه‌بندی افعال کنشی در زبان فارسی کاملاً مطابق با دسته‌بندی ون‌ولین نبوده، چنان‌که دسته جدیدی از افعال به نام افعال حسی به طبقه‌بندی از پیش موجود اضافه شد و در ساخت ظرفیتی طبقات حرکتی، حرکت در حال سکون، اجرایی و استفاده یا کاربرد تغییراتی ایجاد شد.

کلیدواژه: دستور نقش و ارجاع، افعال کنشی، وضعیت امر، ساخت منطقی، نمود.

۱- مقدمه

در دستور نقش و ارجاع^۱ که یکی از انواع دستورهای نقش‌گرا^۲ است؛ افعال به چهار طبقه اصلی، افعال ایستا^۳، کنشی^۴، لحظه‌ای^۵ و پایا^۶ تقسیم شده‌اند که در پژوهش حاضر، تنها به بحث در خصوص افعال کنشی و طبقه‌بندی آن‌ها می‌پردازیم. ون‌ولین^۷ (۲۰۰۵) افعالی را افعال کنشی معرفی می‌کند که وضعیت امر پویایی دارند و از نظر زمانی نامحدود هستند.

در این مقاله سعی بر آن است تا مشخص گردد که آیا طبقه‌بندی افعال کنشی در زبان فارسی با طبقه‌بندی افعال کنشی ارائه شده توسط ون‌ولین (۲۰۰۵) مطابقت دارد؟ و آیا می‌توان طبقات دیگری از افعال کنشی در زبان فارسی یافت و آن‌ها را به طبقه‌بندی ون‌ولین (۲۰۰۵) افزود؟ برای پاسخ به پرسش‌های فوق، توجه به بخش‌های بعدی مقاله راه‌گشاست.

در ابتدا، نگاه کوتاهی بر پیشینه پژوهش خواهیم داشت و سپس به مبانی نظری و نحوه گردآوری و روش تحلیل داده‌ها می‌پردازیم. پس از آن، با ذکر نمونه‌هایی داده‌ها را تجزیه و تحلیل خواهیم کرد و در بخش پایانی، بحث و نتیجه‌گیری از یافته‌های پژوهش ارائه خواهیم داد.

روش گردآوری و تحلیل داده‌ها در پژوهش حاضر به این صورت بود که ابتدا تعداد ۹۸ فعل کنشی با استفاده از آزمون‌های نوع عمل ون‌ولین (۲۰۰۵) از مکالمات روزمره، تارنماهای اینترنتی و کتب زبان فارسی جمع‌آوری شد و سپس معانی هر یک از افعال از سه فرهنگ لغت سخن، معین و دهخدا استخراج گردید و بر اساس شصت‌گانه‌های نگارندگان، معانی پرکاربردتر و رایج‌تر این افعال مشخص شد. هم‌چنین برای تجزیه و تحلیل داده‌ها روش ون‌ولین (۲۰۰۵) مورد استفاده قرار گرفت و پس از تدوین ساخت منطقی هر فعل، آن‌ها در طبقات افعال کنشی مربوط به خود قرار داده شدند. به علاوه دسته‌های دیگری از افعال کنشی نیز به طبقات افعال کنشی ارائه شده توسط ون‌ولین (۲۰۰۵) افزوده شد.

1. Role and Reference Grammar
2. Functional Grammar
3. state
4. activity
5. achievement
6. accomplishment
7. R. Vanvalin

۲- پیشینه پژوهش

همان‌گونه که ون‌ولین و لاپولا^۱ (۱۹۹۷) و ون‌ولین (۲۰۰۵، ۲۰۰۸) در آثار خود آورده‌اند؛ اولین تلاش برای طبقه‌بندی وضعیت‌های امر^۲ توسط ارسطو^۳ انجام گرفته است. وی وضعیت‌های امر را در چهار طبقه جای می‌دهد که عبارتند از:

الف. وضعیت^۴: وضعیت‌های امر ایستا و غیر پویا مانند تاریک بودن کلاس.

ب. رخداد^۵: وضعیت‌های امر دارای رخداد ناگهانی مانند شکستن.

ج. فرایند^۶: وضعیت‌های مستلزم تغییر در طی زمان مانند رشد کردن.

د. پویا^۷: وضعیت‌های امری که شرکت‌کننده در آن کاری انجام می‌دهد مانند دویدن. (رضایی، ۱۳۹۱)

امروزه این دسته‌بندی در دستوره‌های نقش‌گرا، اساس شیوه طبقه‌بندی بازنمایی‌های جهان واقع و جهان‌های ممکن در بند است (ون‌ولین و لاپولا، ۱۹۹۷: ۸۳). دستور نقش و ارجاع که توسط زبان‌شناسانی چون ون‌ولین و ویلیام فولی^۸ مطرح شده است از نظام طبقه‌بندی نوع عمل برای دسته‌بندی افعال استفاده می‌کند. در این طبقه‌بندی چهار نوع افعال (افعال ایستا، کنشی، لحظه‌ای و پایا) از یکدیگر متمایز می‌شوند (ون‌ولین، ۱۹۹۳؛ ون‌ولین و لاپولا، ۱۹۹۷ و ون‌ولین، ۲۰۰۵).

ون‌ولین و لاپولا (۱۹۹۷) و ون‌ولین (۲۰۰۵) با توجه به طبقه‌بندی نوع عمل و کاربرد آن برای دسته‌بندی افعال، در فصولی از کتاب خود، آزمون‌هایی برای تشخیص نوع عمل در زبان انگلیسی مطرح نمودند و ساخت منطقی هر یک را با ذکر مثال‌هایی شرح و بسط دادند. هم‌چنین ون‌ولین (۲۰۰۵) افعال ایستا و پویا را به لحاظ ساخت منطقی و معنایی و ساخت موضوعی آن‌ها طبقه‌بندی کرده است که به طور خاص در پژوهش حاضر، طبقه‌بندی افعال کنشی، مبنای تجزیه و تحلیل داده‌ها قرار خواهد گرفت.

پس از انتشار این دو اثر می‌توان گفت که عمده تحقیقات انجام شده در ارتباط با نوع عمل و طبقه‌بندی افعال در زبان‌های مختلف در دستور نقش و ارجاع، آثار مذکور را اساس کار خود قرار داده‌اند به طور مثال پوپسکو^۹ (۲۰۰۵) در پژوهشی به بررسی دسته‌بندی افعال کنشی در

1 R. Lapolla
2 .state of affairs
3. Aristotle
4. situation
5. event
6. process
7. action
8. W. Folly
9. Popescu

زبان رومانیایی و انگلیسی پرداخته است. به عقیده نویسندگان دسته‌بندی افعال کنشی یک مقوله دستوری است که در سطح واژگان آشکار است و معمولاً با گروهی از افعال بیان می‌شوند که نشان‌دهنده مراحل تکامل یک موقعیت هستند نظیر افعال مبتدی^۱، نهایی^۲، استمراری^۳ و تلویحی^۴. از آن جا که نظام دستوری رومانیایی بر خلاف انگلیسی و روسی، فاقد یک نظام کامل برای نشان دادن نمود است؛ نویسندگان رومانیایی اصطلاح نمودشناسی^۵ را هم به عنوان مجموعه ویژگی‌های معنایی مشخص‌کننده نمود و هم به عنوان دسته‌بندی افعال کنشی مد نظر می‌گیرند. هم‌چنین در این پژوهش، موارد مشابه و موارد افتراق بیان انواع افعال کنشی در انگلیسی و رومانیایی نشان داده شده است برای نمونه بیان شدت، ماکوس عمل و تکرار عمل در دو نظام دستوری انگلیسی و رومانیایی از پیشوند استفاده می‌شود و هم‌چنین برای بیان شروع و استمرار عمل، افعالی که دارای جنبه نمودی هستند به کار می‌روند. از جمله تفاوت‌هایی که با توجه به داده‌های ذکر شده در این تحقیق مشاهده شد این است که رومانیایی برای بیان زمان ناقص از ابزارهای کمکی که بیانگر فراوانی در زمان گذشته هستند بهره می‌گیرد.

فیلیپس و تینگبورا (۲۰۰۷) نیز افعال زبان تایلندی را در چند طبقه، وضعیت‌ها یا حالت‌های صفتی^۶، وضعیت‌ها یا حالات کلامی^۷، افعال تک وقوعی^۸، افعال لحظه‌ای، افعال کنشی و کنشی پایا^۹ قرار دادند و با پیاده‌سازی آزمون‌های تشخیص نوع عمل، که توسط ون‌ولین و لاپولا (۱۹۹۷) و ون‌ولین (۲۰۰۵) ارائه شده بود؛ به این نتیجه دست یافتند که افعال تایلندی مانند افعال زبان انگلیسی در اکثر موارد نسبت به آزمون‌های تشخیص نوع عمل رفتار مشابهی دارند. علاوه بر این محققان دریافتند که برای تشخیص نوع عمل در برخی از افعال زبان تایلندی، آزمون‌هایی خاص این زبان یعنی مراجعه به معنای مفهومی افعال و قضاوت گویشوران در مورد دستوری بودن یا نبودن کاربرد افعال با آزمون‌های ارائه شده نیز لازم است.

رضایی و مکارمی (۲۰۲۱) به بررسی تجلی نمود پیش‌نگر^{۱۰} در نوع عمل در زبان فارسی پرداختند. آنان در پی پاسخ به این پرسش بودند که نمود پیش‌نگر در طبقات نمود واژگانی به چه صورت‌هایی تجلی پیدا می‌کند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان می‌دهد که افعال ایستا، به دلیل عدم کنشگری فاعل، معمولاً در نمود پیش‌نگر به کار نمی‌روند و تنها در مواردی، بافت جمله

-
- 1 Inceptive
 - 2 Finalizing
 - 3 Continuative
 - 4 Incohesive
 - 5 Aspectuality
 6. adjectival state
 7. verbal state
 8. semelfactive
 9. active accomplishment
 10. prospective aspect

می‌تواند به نمود پیش‌نگر در این دسته افعال اشاره کند. در افعال کنشی، تمایز استمرار عمل و پیش‌نگری فعل، باتوجه به بافت تعیین می‌شود. استمرار هم در افعال لحظه‌ای معمولاً به مفهوم قریب الوقوع بودن رویداد است. افعال پایا نیز باتوجه به افزوده‌های قیدی جمله، امکان وقوع رویداد در آینده را می‌توانند نشان می‌دهند.

عظیمی و همکاران (۲۰۲۲) پردازش واژگانی-معنایی افعال کنشی و اسامی غیرکنشی را در زبان فارسی مورد بررسی قرار دادند. نتایج تحقیق آنان نشان داد که افعال کنشی، خطاهای بیشتری را نسبت به اسامی غیرکنشی برمی‌انگیزاند و زمان پاسخ کندتری نسبت به اسامی غیرکنشی دارند. این نتایج ما را به این مهم رهنمون می‌سازد که برای پردازش افعال کنشی به منابع شناختی بیشتری در طی پردازش نیاز است.

شریفی (۱۳۹۰) بر اساس طبقه‌بندی ذکر شده برای افعال در دستور نقش و ارجاع به دسته‌بندی این افعال در زبان فارسی پرداخت. نتایج تحقیق وی نشان می‌دهد که افعال کنشی نسبت به سایر طبقات فعلی انعطاف‌پذیری بیشتری دارند به این معنی که این افعال می‌توانند با اکثر آزمون‌های نحوی و معنایی معرفی شده توسط ون‌ولین و لاپولا (۱۹۹۷) و ون‌ولین (۲۰۰۵) و پیوی (۲۰۱۰) به کار روند و تنها با یکی از این آزمون‌ها یعنی با کمیت‌نمای (در یک ساعت) نمی‌توانند ظاهر شوند؛ به عبارت دیگر نمی‌توانند با نمود پایانی، جملات دستوری تشکیل دهند. البته اگر همین افعال به صورت پایا مورد استفاده قرار گیرند می‌توانند با نمود پایانی نیز همراه شوند که افعال کنشی پایا نامیده می‌شوند.

در همین راستا سلتن و یسیر ضمن بررسی نوع عمل از دیدگاه‌های مختلف مثل نظریات وندلر و دواتی، این نکته را نیز بیان کردند که مشخصه نمود غایی و پایانی بر افعال در رابطه با نقش معنایی پذیرنده بودن تاثیرگذار است و می‌تواند مشخص‌کننده فعل باشد و این ویژگی، خصیصه ذاتی افعال داینامیک است که همه این افعال دارای نمود غایی هستند و تعدادی از آن‌ها مانند فعل رسیدن تغییرات مقیاسی و سنجه‌ای را بیان می‌کنند و تعدادی دیگر مانند فعل جیغ زدن دربرگیرنده چنین مفهومی نیستند. به بیان دیگر، افعالی که فاقد نقاط سنجه‌ای هستند افعال کنشی و افعالی که دارای چندین نقطه سنجه‌ای هستند افعال پایا هستند و افعالی که دارای دو نقطه سنجه‌ای هستند افعال لحظه‌ای نامیده می‌شوند. نویسندگان در ادامه این مشخصه را در مورد افعال موجود در قرآن کریم مورد بررسی قرار داده‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که پسوندها و کلمات کاربردی زیادی در قرآن وجود دارند که نشانگر نمود غایی هستند.

تراپی (۱۳۹۲) ارتباط پدیده انضمام در زبان فارسی را با طبقات فعلی مورد بررسی قرار داده است. او به این نتیجه دست می‌یابد که وقوع پدیده انضمام با طبقات نمودی فعل در

ارتباط است به این معنی که انضمام در افعال لحظه‌ای بسامد پایینی دارد و افعال پایا نیز در این فرایند شرکت نمی‌کنند زیرا مفعول در این دو طبقه فعلی معمولاً نمی‌تواند به صورت اسم جنس ظاهر شود. افعال ایستا نیز در انضمام شرکت نمی‌کنند زیرا بر مفعول تأثیری ندارند و افعال کنشی پایا نیز به دلیل داشتن مفعول ارجاعی شرایط حضور در این فرایند را ندارند و عمدتاً افعال طبقه کنشی در انضمام شرکت می‌کنند.

در پژوهشی دیگر، شیخ‌سنگ‌تجن و مشهدی‌نژاد (۱۳۹۴) به بررسی نحوی و معنایی افعال کنشی در زبان فارسی پرداختند. نتایج حاصل از تحقیق آنان نشان می‌دهد که ویژگی‌های نحوی و معنایی افعال کنشی در فارسی با آن ویژگی‌هایی که برای این افعال در دستور نقش و ارجاع مطرح شده است هماهنگ می‌باشد. علاوه بر این در این پژوهش مشخص شد که افعال کنشی در ساختار منطقی خود دارای یک یا دو موضوع هستند که اگر موضوع دوم آن‌ها غیر ارجاعی باشد این موضوع، مفعول به حساب نمی‌آید بلکه بخشی از رویداد است و می‌تواند آن را توصیف کرده و به آن منضم شود و در غیر این صورت، اگر موضوع دوم ارجاعی باشد و با نشانه‌های کمیت و مقدار به کار رود همانند کمیت‌نمای (در یک ساعت) به فعل کنشی پایا تبدیل می‌شود.

مکارمی، تفکری رضایی و رضایی (۱۳۹۹) با بررسی کاربرد نمود استمراری، همراه با طبقات فعلی به این نکته اشاره می‌کنند که با هم‌آیی افعال کنشی نسبت به افعال دیگر با نمود استمراری بیشتر است.

۳- مبانی نظری

ون‌ولین (۲۰۰۵) افعال را در دستور نقش و ارجاع به چهار طبقه اصلی و دو طبقه جانبی تقسیم نموده است که عبارتند از:

- الف. افعال ایستا که در آن‌ها عملی صورت نمی‌گیرد و از نظر زمانی نامحدود هستند.
ب. افعال کنشی که وضعیت امر پویایی دارند و از نظر زمانی نامحدود هستند (ون‌ولین، ۲۰۰۵: ۳۳-۳۲).

در دستور نقش و ارجاع، ساخت معنایی و منطقی دو دسته افعال ایستا و کنشی که در این جا معرفی شد؛ اساس و پایه ساخت دیگر طبقات افعال قرار می‌گیرد؛ به عبارت دیگر، ساخت منطقی سایر طبقات فعلی از ساخت منطقی دو طبقه افعال ایستا و کنشی مشتق می‌گردد. لازم به ذکر است که در ساخت منطقی افعال کنشی از (do) استفاده می‌شود (ون‌ولین، ۲۰۰۵: ۴۲).

پ. افعال لحظه‌ای که تغییرات لحظه‌ای افعال ایستا و کنشی را نشان می‌دهند و ذاتا دارای نقطه پایانی هستند.
 ت. افعال پایا که به وضعیت‌هایی اشاره دارند که مستلزم گذر زمان است یعنی وقوع رخداد این افعال تداومی بوده و به تغییر حالتی می‌انجامد و دارای نقطه پایانی است.
 ج. کنشی پایا که وضعیت پویایی دارند و دارای نقطه پایانی هستند.
 د. تک وقوعی که دارای نقطه پایانی نیستند و وضعیت پویایی دارند (ون‌ولین، ۲۰۰۵: ۳۲-۳۳).

- ون‌ولین (۲۰۰۵) آزمون‌هایی برای تشخیص نوع عمل معرفی کرده است که عبارتند از:
۱. کاربرد استمراری.
 ۲. ظاهر شدن با قیودی چون به شدت و فعالانه.
 ۳. ظاهر شدن با قیودی چون به سرعت و به آرامی.
 ۴. ظاهر شدن با کمیت‌نمای برای یک ساعت که نشان‌دهنده نقطه پایانی نیست.
 ۵. ظاهر شدن با کمیت‌نمای در یک ساعت که نشان‌دهنده نقطه پایانی است.
 ۶. کاربرد با یک وضعیت توصیف‌کننده.

در این میان، افعال کنشی، با استفاده از چهار آزمون اول و افعال کنشی پایا با استفاده از سه آزمون اول و آزمون‌های پنجم و ششم قابل تشخیص هستند (ون‌ولین، ۲۰۰۵: ۳۵). ون‌ولین (۲۰۰۵) افعال کنشی را به لحاظ ساخت موضوعی و ساخت منطقی به صورت زیر طبقه‌بندی کرده است:

الف. افعال کنشی تک موضوعی

- ۱) کنش نامشخص^۱ که ساخت منطقی آن به صورت $do'(x, \emptyset)$ است و $X = \text{عامل}$ تأثیرگذار است.
- دیگر افعال تک موضوعی دارای ساخت منطقی $do'(x, [\text{predicate}'(x)])$ هستند.
- ۲) حرکتی^۲: $X = \text{عامل حرکت‌کننده}$ است.
- ۳) حرکت در حال سکون^۳: $X = \text{عاملی است که ایستا است و در عین حال در جای خود حرکت می‌کند}$.
- ۴) انتشار نور^۴: $X = \text{عاملی است که انتشاردهنده نور است}$.

1. unspecified action
 2. motion
 3. static motion
 4. light emission

۵) انتشار صدا: X = عاملی است که انتشاردهنده صدا است.

ب. افعال کنشی تک موضوعی یا دو موضوعی

ساخت منطقی این افعال به این صورت است: $do'(x, [predicate'(x, (y))])$

۱) اجرایی: X = اجراکننده و Y = اجرا است.

۲) مصرفی: X = مصرف‌کننده و Y = مصرف‌شونده است.

۳) تولیدی: X = خلق‌کننده و Y = خلاقیت است.

۴) ادراک مستقیم: X = مشاهده‌کننده و Y = محرک است.

۵) استفاده یا کاربرد: X = استفاده‌کننده و Y = ابزار است (ون‌ولین، ۲۰۰۵: ۵۵).

۴- تحلیل و تجزیه داده‌ها

مطابق با ون‌ولین (۲۰۰۵) که افعال کنشی را به لحاظ ساخت منطقی و ساخت موضوعی به ۱۰ طبقه تقسیم کرده است، این دسته‌بندی را روی زبان فارسی پیاده کردیم و برای هر طبقه نمونه‌هایی یافتیم. ضمن این‌که مطابق افعال بررسی شده زبان فارسی ۱ طبقه دیگر نیز به ۱۰ طبقه اصلی افزودیم و در طبقات حرکتی، حرکت در حال سکون، اجرایی و استفاده تغییراتی ایجاد کردیم.

الف) افعال تک موضوعی

۱) نامشخص: افعالی هستند که دارای یک موضوع هستند که نقش معنایی آن تاثیرگذار است، مانند: دعوا شدن، جنگ شدن، طوفان شدن، آفتاب شدن. ساخت منطقی و نمونه کاربرد این افعال به این صورت است:

ساخت منطقی	جمله	فعل
$do'(fight, \emptyset)$	دعوا می‌شود.	دعوا شدن
$do'(war, \emptyset)$	جنگ می‌شود.	جنگ شدن
$do'(storm, \emptyset)$	طوفان می‌شود.	طوفان شدن
$do'(sunshine, \emptyset)$	آفتاب می‌شود.	آفتاب شدن

1. sound emission
2. performance
3. consumption
4. creation
5. directed perception
6. use

۲) انتشار نور: افعالی هستند که دارای یک موضوع^۱ هستند که نقش معنایی آن انتشار دهنده نور است، مانند: شعله‌ور شدن که ساخت منطقی و نمونه کاربرد آن در جمله به این صورت است:

ساخت منطقی	جمله	فعل
do' (âtaš, [flame' (âtaš)])	آتش شعله‌ور می‌شود.	شعله‌ور شدن

۳) انتشار صدا: افعالی هستند که دارای یک موضوع هستند که نقش معنایی آن انتشار دهنده صدا است، مانند: سر و صدا کردن، آواز خواندن و داد زدن که ساخت منطقی و نمونه کاربرد آن در جمله به این صورت است:

ساخت منطقی	جمله	فعل
do' (kudak, [noise' (kudak)])	کودک سر و صدا می‌کند.	سر و صدا کردن
do' (bolbol, [sing' (bolbol)])	بلبل آواز می‌خواند.	آواز خواندن
do' (bače, [shout' (bače)])	بچه داد می‌زند.	داد زدن

علاوه بر دسته‌بندی که توسط ون‌ولین از افعال تک موضوعی ارائه شده بود، مطابق با داده‌های مورد بررسی در زبان فارسی می‌توان به دسته دیگری از افعال کنشی تک موضوعی با عنوان افعال حسی قائل شد:

۴) حسی: افعالی هستند که دارای یک موضوع هستند که نقش معنایی آن تجربه‌گر است و ساخت منطقی آن به این شکل است (do' (x, [predicate' (x)] (x))، مانند: خواب دیدن، خندیدن، گریه کردن، خندیدن. ساخت منطقی و نمونه کاربرد این افعال به این صورت است:

ساخت منطقی	جمله	فعل
do' (doxtar, [dream' (doxtar)])	دختر خواب‌های ترسناکی می‌بیند.	خواب دیدن
do' (Maryam, [laugh' (Maryam)])	مریم می‌خندد.	خندیدن
do' (kudak, [cry' (kudak)])	کودک زیاد گریه می‌کند.	گریه کردن
do' (sahar, [sleep' (sahar)])	سحر زود می‌خوابد.	خوابیدن

۱- در این پژوهش موضوع اول یعنی x به صورت bold مشخص شده است.

ب) افعال تک موضوعی یا دو موضوعی

۵) **مصرفی**: افعال یک یا دو موضوعی هستند که نقش معنایی موضوع اول آن‌ها مصرف کننده و نقش معنایی موضوع دوم آن‌ها مصرف شونده است، مانند: نوشیدن/ خوردن و مصرف کردن و کشیدن (در معنای دود کردن). ساخت منطقی و نمونه کاربرد این افعال به این صورت است:

ساخت منطقی	جمله	فعل
do'(Sârâ, [drink'(Sârâ, âb)])	سارا آب می‌نوشد.	نوشیدن/ خوردن
do'(man, [consume'(man,sabzi)])	من زیاد سیب‌زمینی مصرف می‌کنم.	مصرف کردن
do'(pirmard, smoke'(pirmard, sigâr))	پیرمرد سیگار می‌کشد.	کشیدن (در معنای دود کردن)

۶) **تولیدی**: افعال یک یا دو موضوعی هستند که نقش معنایی موضوع اول آن‌ها تولید کننده و نقش معنایی موضوع دوم آن‌ها تولید شونده است، مانند: سخن گفتن، ترسیم کردن، پختن، آفریدن، فکر کردن، درست کردن، کشیدن (در معنای رسم کردن)، سخن گفتن، گفتن (در معنای صحبت کردن و در معنای سرودن)، امضا کردن و تصور کردن. ساخت منطقی و نمونه کاربرد تعدادی از این افعال به این صورت است:

ساخت منطقی	جمله	فعل
do'(tuti, [talk'(tuti)])	طوطی سخن می‌گوید.	سخن گفتن
do'(kudak, [trace'(kudak, manzare)])	کودک منظره ترسیم می‌کند.	ترسیم کردن
do'(mâdar, [cook'(mâdar, qazâ)])	مادر غذا می‌پزد.	پختن
do'(xodâvand, [create'(xodavand, Jahân)])	خداوند جهان را آفرید.	آفریدن
do'(mard, [think'(mard, faradâ)])	مرد به فردا فکر می‌کند.	فکر کردن

۷) **ادراک مستقیم**: افعال یک یا دو موضوعی هستند که نقش معنایی موضوع اول آن‌ها مشاهده کننده و نقش معنایی موضوع دوم آن‌ها محرک است، مانند: بوییدن، چشیدن و لمس کردن که ساخت منطقی و نمونه کاربرد این افعال به این صورت است:

ساخت منطقی	جمله	فعل
do'(doxtarak, [smell'(doxtarak,gol)])	دخترک گل را می‌بوید.	بوییدن
do'(âšpaz, [taste'(âšpaz, qazâ)])	آشپز غذا را می‌چشد.	چشیدن
do'(nâbinâyan, [touch'(nâbinâyan, xat brail)])	نابینایان خط بریل را لمس می‌کنند.	لمس کردن

۱- در این پژوهش موضوع دوم یعنی Y با خط کشیدن دزر زیر آن مشخص شده است.

۸) **حرکتی:** افعال یک یا دو موضوعی هستند که نقش معنایی موضوع اول آن‌ها حرکت کننده است و نقش معنایی موضوع دوم آن‌ها محرک است، مانند: آمدن، دویدن، شنا کردن، حرکت کردن، وزیدن، ورزش کردن، فرار کردن، قدم زدن، راه رفتن، پایین آمدن، گذشتن، بازگشتن، ترک کردن، حرکت کردن و رها کردن. ساخت منطقی و نمونه کاربرد تعدادی از این افعال در جمله به این صورت است:

ساخت منطقی	جمله	فعل
do' (Bahâr, [come' (bahâr)])	بهار می‌آید.	آمدن
do' (Ali, [run' (Ali)])	علی می‌دود.	دویدن
do' (mâhi, [swim' (mâhi)])	ماهی شنا می‌کند.	شنا کردن
do' (automobile, [move' (automobile)])	اتومبیل حرکت می‌کند.	حرکت کردن
do' (bâd, [blew' (bâd)])	باد از طرف شمال می‌وزد.	وزیدن
do' (Ali, [return' (Ali, safar)])	علی از سفر بازمی‌گردد.	بازگشتن
do' (Kâmrân, [leave' (Kâmrân, hamsar)])	کامران همسرش را ترک می‌کند.	ترک کردن
do' (Rahim, [down' (Rahim, pele)])	رحیم از پله پایین می‌آید.	پایین آمدن
do' (qatâr, [pass' (qatâr, istgah)])	قطار از ایستگاه می‌گذرد.	گذشتن

۹) **حرکت در حال سکون:** افعال یک یا دو موضوعی هستند که نقش معنایی موضوع اول آن‌ها حرکت عاملی است که ایستا است و در عین حال در جای خود حرکت می‌کند و نقش معنایی موضوع دوم آن حرکت کننده است، مانند: چرخیدن، برخاستن، زدن (در معنای ضربان)، برگرداندن و تکان دادن. ساخت منطقی و نمونه کاربرد تعدادی از این افعال در جمله به این صورت است:

ساخت منطقی	جمله	فعل
do' (bâdkonak, [rotate' (bâdkonak)])	بادکنک در هوا می‌چرخد.	چرخیدن
do' (Zahrâ, [stand up' (Zahrâ)])	زهرا از جایش برمی‌خیزد.	برخاستن
do' (qalb, [beat' (qalb)])	قلب می‌زند.	زدن
do' (Ali, [turn' (Ali,sar)])	علی سرش را برمی‌گرداند.	برگرداندن
do' (sag, [wag' (sag, tail)])	سگ دمش را تکان می‌دهد.	تکان دادن

ج) افعال یک یا دو یا سه موضوعی

انواع دیگری از افعال کنشی در زبان فارسی وجود دارند که سه موضوعی هستند و ساخت منطقی آن‌ها به این صورت است: (do' (x, [predicate' (x,(y), (z)))

۱۰) **اجرای:** افعالی دو یا سه موضوعی هستند که موضوع اول آن‌ها نقش معنایی اجرا کننده و موضوع دوم آن‌ها نقش معنایی اجرا و موضوع سوم^۱ نقش معنایی بهره‌ور دارد، مانند: آسیب زدن، تغییر دادن، تعمیر کردن، انجام دادن، خدمت کردن، جنگیدن، گرفتن، تهدید کردن، درآوردن (به معنای بیرون آوردن)، توسعه دادن، جمع کردن، حل کردن، حمله کردن، خرج کردن، خریدن، خوردن (در معنای تصادف کردن و اصابت کردن)، دستگیر کردن، دفاع کردن، دفن کردن، دم کردن، سعی کردن، شرکت کردن، شستن، شکست دادن، چنگ زدن، ربودن (در معنای دزدیدن)، آزار دادن، به عهده گرفتن (در معنای دریافت کردن)، بریدن (در معنای جدا کردن)، جستجو کردن، زدن (در معنای آسیب رساندن و در معنای ضرب سکه و در معنای دزدیدن و در معنای الصاق کردن)، کتک زدن، ضربه زدن، دزدیدن، آسیب زدن، اداره کردن، انجام دادن، بستن، پذیرفتن، پرداخت کردن، ترور کردن، تعارف کردن، گرفتن (در معنای خریدن)، آرایش کردن، آسفالت کردن، مجبور کردن، کشیدن (در معنای وزن کردن و در معنای به سوی خودآوردن و در معنای صاف کردن) تهدید کردن و آوردن. ساخت منطقی و نمونه کاربرد تعدادی این افعال در جمله به این صورت است:

ساخت منطقی	جمله	فعل
do' (Mahdi, [damage' (Mahdi,xodaš))	مهدی به خودش آسیب می‌زند.	آسیب زدن
do' (raisjomhur, [change' (raisjimhur, kešvar))	رئیس جمهور کشور را تغییر می‌دهد.	تغییر دادن
do' (pedar, [service' (pedar, mâšin))	پدر ماشینش را تعمیر می‌کند.	تعمیر کردن
do' (dânšsamuz, [do' (dânešamuz, takalif))	دانش‌آموز تکالیفش را انجام می‌دهد.	انجام دادن
do' (Zahrâ, [serve' (Zahrâ, madar))	زهرآ به مادرش خدمت می‌کند.	خدمت کردن
do' (došman, [menace' (došman, mâ))	دشمن ما را تهدید می‌کند.	تهدید کردن
do'(mâ, [fight' (mâ, došman))	ما علیه دشمن می‌جنگیم.	جنگیدن
do' (pirmard, [get' (pirmard, hoquq, bank))	پیرمرد حقوقش را از بانک دریافت می‌کند.	گرفتن (در معنای دریافت کردن)
do' (ânhâ, [stick' (ânhâ, poster, divâr))	آن‌ها پوستر را به دیوار می‌زنند.	زدن (در معنای الصاق کردن)

۱- در این پژوهش موضوع سوم یعنی Z به صورت کچ‌نویسی مشخص شده است.

۱۱) استفاده یا کاربرد: افعال دو یا سه موضوعی هستند که نقش معنایی موضوع اول آن‌ها استفاده کننده و نقش معنایی موضوع دوم آن‌ها ابزار است و نقش معنایی موضوع سوم آن‌ها بهره‌ور است، مانند: استفاده کردن و دادن (در معنای عطا کردن و پرداخت کردن) که ساخت منطقی و نمونه کاربرد آن‌ها به این صورت است:

ساخت منطقی	جمله	فعل
do' (Zahrâ, [give' (Zahrâ, ketâb, Maryam)])	زهرا کتاب را به مریم می‌دهد.	دادن
do' (šilâ, [use' (šilâ, pakon)])	شیدا از پاک‌کن استفاده می‌کند.	استفاده کردن

۵- بحث و نتیجه‌گیری

طبق بررسی‌های انجام شده مشخص شد که طبقه‌بندی افعال کنشی در زبان فارسی کاملاً منطبق بر دسته‌بندی ارائه شده توسط ون‌ولین (۲۰۰۵) نیست؛ به طور مثال افعال حرکتی مطابق دسته‌بندی ون‌ولین در بخش افعال تک موضوعی قرار داشتند اما در زبان فارسی افعال حرکتی دو موضوعی نیز مانند «گذشتن» و «بازگشتن» نیز یافت شد.

مطابق طبقه‌بندی ون‌ولین افعال حرکت در حال سکون در دسته افعال تک موضوعی قرار داشتند اما افعالی مانند «تکان دادن» و «برگرداندن» حاکی از وجود افعال دو موضوعی در این دسته هستند. لذا افعال حرکتی و افعال حرکت در حال سکون به دسته افعال یک و یا دو موضوعی انتقال داده شدند. افزون بر این، ون‌ولین افعال اجرایی را به عنوان افعال یک یا دو موضوعی در نظر گرفته بود که افعالی مانند «گرفتن» در معنای دریافت کردن و «زدن» در معنای الصاق کردن شواهدی دال بر سه موضوعی بودن این دسته افعال علاوه بر یک یا دو موضوعی بودن هستند.

در مورد افعال استفاده یا کاربرد که در دسته‌بندی از پیش موجود در دسته افعال تک موضوعی قرار داشتند، فعل «دادن» به عنوان شاهدهی مبنی بر سه ظرفیتی بودن این دسته فعل قرار گرفت. لذا افعال اجرایی و افعال استفاده یا کاربرد به بخش سوم افعال یعنی افعال یک، دو یا سه موضوعی انتقال یافتند. افزون بر این موارد، برخی از افعال چندمعنا مشاهده شدند که در یک معنا کنشی هستند و در یکی از ۱۱ دسته عنوان شده در این پژوهش قرار می‌گیرند و در یک معنا غیرکنشی هستند، به طور مثال «حمله کردن» در معنای آسیب رساندن کنشی اجرایی است و در معنای اعتراض کردن ایستا است؛ فعل «ربودن» در معنای جذب کردن ایستا است و در معنای دزدیدن کنشی اجرایی است؛ فعل «بریدن» در معنای جدا کردن

کنشی اجرایی است و در معنای خسته شدن ایستا است؛ فعل «گرفتن» نیز در معنای خریدن کنشی اجرایی و در معنای فهمیدن ایستا است. فعل «گفتن» در معنای صحبت کردن و سرودن در زمرهٔ افعال کنشی تولیدی است اما در معنای نامیدن در زمرهٔ افعال ایستا قرار دارد و غیرکنشی است؛ فعل «بستن» در معنای به بند کشیدن و مسدود کردن کنشی اجرایی است اما همین فعل در معنای نسبت دادن ایستا است.

علاوه بر این گروهی از افعال چند معنا در تمامی معانی خود کنشی هستند و در یک دسته از افعال کنشی قرار می‌گیرند مثل «حل کردن» در معنای گشودن و آمیختن اجرایی است؛ فعل «درست کردن» در معنای آماده کردن، مرمت کردن و ساختن در زمرهٔ افعال تولیدی قرار دارد؛ فعل «دستگیر کردن» در معنای یاری کردن و بازداشت کردن در طبقهٔ افعال اجرایی قرار دارد؛ فعل «شرکت کردن» در هر دو معنای خود یعنی همکاری در انجام کاری و در جایی حضور یافتن اجرایی است؛ «چنگ زدن» نیز فعلی است که در دو معنای با پنجه یا ناخن به کسی حمله کردن و چیزی را محکم گرفتن فعل اجرایی است؛ فعل «ضربه زدن» نیز در هر دو معنای آسیب رساندن و ضربت زدن اجرایی است؛ فعل «ترسیم کردن» در هر دو معنای نقاشی کشیدن و تصویر ذهنی تولیدی است؛ «تصور کردن» نیز فعل دیگری است که در هر دو معنی خود یعنی تصویر ذهنی و فکر کردن تولیدی است.

دسته‌ای دیگر از افعال چند معنا نیز در معانی مختلف کنشی هستند و هر یک از معانی کنشی آن‌ها در دسته‌های متفاوتی از افعال کنشی قرار می‌گیرد، به طور مثال فعل «زدن» در معنای آسیب رساندن، دزدیدن، ضرب سکه و الصاق کردن کنشی اجرایی است اما در معنای ضربان از نوع حرکت در حال سکون افعال کنشی است.

در تکمیل توضیحات این بخش باید گفت تعدادی از افعال چندمعنا علاوه بر این که دارای معنای کنشی و معنای غیرکنشی هستند، معانی مختلف کنشی آن‌ها در دسته‌های مختلفی قرار می‌گیرد، مانند فعل خوردن که در معنای فروبردن غذا از گلو و نوشیدن کنشی مصرفی است و در معنای تصادف کردن و اصابت کردن کنشی اجرایی است و در معنای مناسب بودن ایستا است؛ دیگر فعلی که در معانی مختلف خود کنشی اجرایی است؛ فعل «کشیدن» در معنای رسم کردن کنشی تولیدی و در معنای وزن کردن و به سوی خود آوردن و صاف کردن کنشی اجرایی و در معنای دود کردن کنشی مصرفی و در معنای جذب کردن و رنج کشیدن ایستا است. لذا در تقسیم‌بندی افعال کنشی باید به معانی مختلف آن توجه کرد.

منابع

- ترابی، مریم. (۱۳۹۲). انضمام مفعول در زبان فارسی: یک بررسی نقش‌گرا. پایان‌نامه کارشناسی ارشد زبان‌شناسی همگانی. دانشگاه اصفهان.
- رضایی، والی. (۱۳۹۱). بررسی نحوی و معنایی فعل‌های ایستا در زبان فارسی، *زبان‌شناسی و گویش‌های خراسان*، سال ۴، ش. ۷، ۲۳-۳۸.
- شریفی، عبدالرحیم. (۱۳۹۰). طبقه‌بندی نمودی فعل‌های زبان فارسی براساس دستور نقش و ارجاع. پایان‌نامه کارشناسی ارشد زبان‌شناسی همگانی. دانشگاه اصفهان.
- شیخ‌سنگ‌تجن، شهین؛ مشهدی‌نژاد، راضیه. (۱۳۹۴). بررسی نحوی و معنایی فعل‌های کنشی زبان فارسی براساس دستور نقش و ارجاع. هشتمین همایش پژوهش‌های زبان و ادبیات فارسی، ۱۱۹۲-۱۲۰۴.
- مکارمی، ژاله؛ تفکری رضایی، شجاع؛ رضایی، والی. (۱۴۰۰). بررسی تعامل نمود استمراری و نوع عمل در زبان فارسی. *نشریه پژوهش‌های زبان‌شناسی تطبیقی* ۱۱ (۲۲)، ۲۷۰-۲۵۳.
- Azimi, T., Ghoreishi, Z.-s., Nilipour, R., Farazi, M., Ahmadi, A., Krishnan, G., & Aliniaye Asli, P. (2022). Lexical-semantic processing of action verbs and non-action nouns in Persian speakers: Behavioral evidence from the semantic similarity judgment task. *Applied Neuropsychology: Adult*, 1-13.
- Pavey, E. L. (2010). *The structure of language, an introduction to grammatical analysis*. Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- Phillips, A., & Thiengburanatham, P. (2007). Verb Classes in Thai. *Language and Linguistics* 8.1, 167-191.
- Popescu, F. (2005). *Aktionsart in Romanian and English*. *Caiet de semiotica*. 16(1):261-268.
- Rezaei, V., & Makaremi, Z. (2021). Prospective Aspect and Aktionsart in Persian. *Journal of Researches in Linguistics*, 13(1), 113-132.
- Sultan, A. H., & Yassir, M. A. An aktionsart study of dynamic verbs in Holy Quranic Al Jumu'ah Chapter.
- Van Valin, Robert D. Jr. (1993) "Role and Reference Grammar," *Work Papers of the Summer Institute of Linguistics, University of North Dakota Session: Vol. 37*, Article 5.
- Van Valin Jr, R., & Lapolla, R. (1997). *Syntax: Structure, Meaning, and Function*. New York: Cambridge University Press.
- VanValin Jr, R. (2005). *The syntax-semantic interface*. New York: Cambridge University Press.

Van Valin Robert D. (2008). *Investigations of the Syntax-Semantics- Pragmatics Interface*. (ed.), Amsterdam: John Benjamins Publishing Co.

